

Teodor Križka

Rieka je ako strom, ako koreňová sústava, v púšti maľuje svoju podobu.
Priam fotografia niektorých mojich obrazov zo SNA.

Ide však o fotografiu skutočnej rieky v Južnej Kalifornii v Mexiku.
FRACTAL PATTERNS IN DRIED OUT DESERT RIVERS) Via Jevgenija Belocerkovskaja.

Teodor Križka

SEN (38)

*Niekedy, keď sen dlho nechodí,
hoci je tu, tak veľmi, veľmi blízko,
tá vzdialenosť ma desí, besné psisko,
čo hryzie, aj keď nemá dôvody.*

*Nie často, ozaj iba niekedy,
sen sa mi skrýva, a ja potom hľadám
samého seba, zahanbený Adam,
zúfalo mlčím bolesť od biedy.
Vyvolávam ho, pátram za dvermi,
načúvam, či sa neozvali pánty
a nevráti sa prísľub, všetko dám ti,
čo potrebuješ, len ver, uver mi.
Bojím sa oň, no mal by som mať strach
o vlastný zrak, o nahmatanie hĺbky,
nie o sen, keď mi ukazuje zúbky
slepota, kresliac tiene v temnotách.*

SEN (39)

*Niekedy, keď sen dlho nechodí,
hoci je tu, tak veľmi, veľmi blízko,
tá vzdialenosť ma desí, besné psisko,
čo hryzie, aj keď nemá dôvody.
Nie často, ozaj iba niekedy,
sen sa mi skrýva, a ja potom hľadám
samého seba, zahanbený Adam,
zúfalo mlčím bolesť od biedy.
Vyvolávam ho, pátram za dvermi,
načúvam, či sa neozvali pánty
a nevráti sa prísľub, všetko dám ti,
čo potrebuješ, len ver, uver mi.
Bojím sa oň, no mal by som mať strach
o vlastný zrak, o nahmatanie hĺbky,
nie o sen, keď mi ukazuje zúbky
slepota, kresliac tiene v temnotách.*

SEN (40)

*Sen si ma sníva, sníva si aj vás,
ako si sníva všetko naokolo,
meniac to ľahkým gestom na tremolo.
Metamorfóza myšlienok a krás.
Sen rodí sny a sny sú plné sna
v zárodku, sen je vo vajíčku sliepka,*

*sen, čo si sníva, nástoľčivo šepká
do duše život, azúr nebesna.*

*Na počiatku je hudba - plnosť slov,
dážd' z neba, na ktorom niet mráčka,
v hľbokej púšti prameň, vyvieračka,
v úplnku slnko, zatmenie i nov.*

*V semienku koreň, kmeň a na kmeni
semená, ich dážd', čo si sníva stromy -
i ja som, ako mnohí, napadlo mi,
tým revolverom na smrť ranený.*

SEN (41)

*Krúti sa so mnou obľoha i svet.
Neobjateľnosť! Na prste ňou krúti
sen ľaskavý a ľilosrdne krutý,
sen, bez ktorého ničoho tu niet.*

*Na loptičke som iba jeden bod,
zanedbateľný, pre sen nevyhnutný,
pre smädných aspoň dúšok na dne v putni,
pre čujné uši iba jedna z nôť.*

*Pre putujúcich schod a palica,
zábradlie, čo sa kýve nad priepasťou,
v dutinách med, čo steká z včelích plástov
pre smutných, aby radovali sa.*

*No existuje aj med záhuby...
Nechcem však o tom, o tom mlčí svoje
Veľký voz v noci, na tom voze oje,
ten Boží vesmír, kabát naruby.*

SEN (42)

*Neobjateľnosť, koniec, omega,
vyústi v alfe, kde sa práve začne
odrazu znova, a tak prezázračne,
že nenamieta ani kolega
rozum, brat skepsy, z výšky svojho dna.
Neobjateľnosť, čože to je vlastne?
Metafora? Len výmyselnosť básne?
Sen, ktorý tryská z ústia svojho sna.*

Ó, vysokosť, čo siahaš za mračná,
si úplná až v najdrobnejšom bode,
a bod je brána, brázda v rodnej pôde.
Neobjateľnosť, tým si zázračná,
že menšia si než zrnko horčice...
Neobjateľnosť, povedané krátko,
podobáš sa aj na jahniatko,
na pehy, čo mi snežia na líce.

SEN (45)

Zelený oheň horí k nebesám
z čierneho ohňa na nebesách pôdy,
neustále aj mrie aj odznova sa rodí
a rastie, spieva. Načo, nevie sám.
Budíš sa, vstávaš, líhaš si a spíš
a konce tvojich dní sa ozlomkrky blížia,
no z tohto kruhu prerastá kmeň kríža,
celú zem s láskou objíma ten kríž.
Na suchom brvne z večných božích rúk
pučí puk za pukom a z týchto pukov
vyťahuje Boh milosrdnou rukou
vetvy a lístky, mlčanlivý hluk.
Z toho sna strom... Aj vesmír onemie,
keď semienko sa mení na úplnú
vznešenosť s vtákmi, na kmeň, na korunu,
na plameň, ktorý šľahli korene.

Foto: Teodor Križka

SEN (46)

*Ochladilo sa. V lesných korunách
zas mieša farby na paletách lístia
vizionár sen, duša taká čistá,
že čistejší viac nie je ani nach.*

*To nie je jeseň, je to mimikry
kazateľa, čo stofarebnou nitkou
zväzuje múdrosť nepísaných zvitkov,
aby tak ešte väčšmi vynikli.*

*Je to len patchwork krížom cez posteľ
nebesna, prestieradlo z kúskov
farebných kovov, vyleštených brúskou
nekončiacich sa snových tajomstiev.*

*V tých impresiách hlasno zamĺka
aj človek Adam, keď si Eva krája
trpký plod Raja, odtrhnutý skraja,
tú sladkú nástoživosť jablka.*

SEN (47)

*Sen, to sú prsia, dvoje plných prs,
dve sú aj čiašky presýpacích hodín,
spln, za ktorým sa po polnoci brodím
hudobnou trávou, báseň je z nej trs.*

*Tráva je symfónia, tráva ako čin
mlčiacej zeme, erupcia písmen,
otázka za otázkou, kto sme, čím sme,
kam smerujeme, a či za niečím.*

*Sen si ma presýpa, spln do splnu,
oblý sen v nežných nepozemských dlani,
a jedno je, či zajtra a či vlani,
vo sne som, podobu mám úplnú.*

*Na takej tráve visím zo steny,
na prse sna, čo nadája si dieťa,
jedinú smietku šíleného sveta,
chudobný v duchu, hriešny, blažený.*

SEN (49)

*Sen miluje, a preto nevlasťní,
naopak, večne slobodu mi núka
tá jeho mocná, nespútaná ruka.
Ale čo bez sna? Blúzniť nešťastný?*

*Bezo sna žiť ma vôbec neláka,
aj keď to nikdy nezazlievam iným.
Sen, to je, zdá sa, najväčšie, čo činím,
bohatý, verný sluha žobráka.*

*Vo svojom žití, zavše neprostrom,
odsúdený som milovať a snívať,
čo značí toľko, ako nájsť privát
pri ohníku a čaji pod mostom.*

*Sen je ten most, sen ľahko preklenie
divokú priepasť s rútiacou sa riekou
závisti, zloby, výčítiek a priekov,
chamtivosť, neprajnosť i náhlenie.*

SEN (51)

*Sen trvá ponad čas aj ponad zhon,
a ponad zvon, a ponad všetky piesne,
i ponad všetko, čo len trochu hlesne,
sen, ktorý je, a je len on, len on.*

*A čo je ešte, je len z neho kus,
len kúsoček, no on je v kúsku celý,
a páči sa mu trvať čierno-biely,
a stekať z farieb, na ktoré má vkus.*

*Ako hus, ktorú režu na sobáš,
aj ja tu stekám iba z jeho krvi,
nie posledný a vonkoncom nie prvý.
(Ak zo sna si, tak snu sa podobáš...)*

*Sen skúša ma, a ozaj účinne:
som cudzí hlas z čias prebúdzania žrecov,
som odloženou, starožitnou vecou.
Vzácná je, či si spomenú, či nie.*

SEN (52)

*Sen sníva budúcnosť, sen spomína
ako cíp tvojej obľúbenej šatky
budúce deje, mení na počiatky
dym, ktorý iba vzlietne z komína.*

*Budúcnosť dymu drieme v konári
každého stromu, ktorý iba klíči,
či má vlastníka, či je len tak - ničí.
Musí prejsť ohňom, či sa netvári.*

*Na hranicu ísť rovno, bez chvenia,
vystúpiť hrdo ako Jana z Arcu
za pravdu, ku zlu nepridajúc čiarku,
až na sväté sa skutky premenia.*

*Či stromom je a plodí ozajstné
semená, plné ďalších plodných stromov,
či nie je bližným cudzina, lež domov,
či ešte má aj na dym, na básne.*

SEN (53)

*Píšem si so snom. Len mu vraciam späť
úplný zlomok pokladu, čo dal mi,
dar mnohých sĺz, a chválospev, a žalmy,
veriť a snívať, milovať, a bdiť.*

*Píšem mu, že ho zabijú,
suroví všetci, besovskí, no skrátka,
ak zabývajú vlastné neviniatka,
darujú mu len čiernu ľaliu.*

*Dajú mu iba ružu z olova,
prestrelia mu tie nedozerné sluchy,
z hôr spravia údolia, z riek vrchy,
veruže dopísmena, doslova.*

*No sen ma tíši, cítim dotyky
po celej duši, v kútiku sĺz, v smútku
hojivú vrúcnosť, silu jeho skutku,
ten prudký poryv strmej gotiky.*

SEN (54)

*Veruže sen má rebrá, oblúky
na stĺporadiach, vitráže a brány,
a jeho okná s farebnými sklami
sypú mi mince jasú do ruky.*

*Sen ako kostol plný nevýhod,
neustálych a nekonečných obiet,
zlomených kolien, ustavičná spoveď,
predsa len s oltárom, hľa, rovno na východ.*

*Sen ako slnko, srdce matkine,
chlieb požehnaný trikrát rodnou rukou,
sen prítulných a verných, krotkých vlkov,
sen temných chmár, čo gestom rozplynie.*

*Nič viac, nič menej nejestvuje, len
on, čo si sníva svoju radosť v núdzi,
hrdzu, ktorej je vzdialený a cudzí
zásvetný život bez konca. On sen.*

SEN (55)

*So snom si píšem, čo mi spevom vlh
vyšíva rána ako matka dečku,
a ja sa kúpem v jeho bielom mliečku
bez obáv, že mu nesplatím ten dlh.
Nakoniec, z čoho splatiť poklady,
keď jeho je tu všetko do ostatku,
i tvoja námaha, i pokoj tvojho sviatku,
i tvoja vôľa, čo ho pohladí.
Mohol by odňať šepot mojich pier,
nevložiť do úst viac už ani hlásku,
potlačiť lásku, vziať ma retiazku,
nechať len celkom bezobsažný zmier.
Ale on dáva kvitnúť áriám
z každého puku, rozvešiava vlhy
na všetky vetvy, prinavracia kruhy
do snových vín, a ja sa opýjam.*

SEN (57)

*Sen býva plachý, plachejší než sneh
na milujúcich viečkach, keď naň dýcha
horúci dych, duch vznešeného ticha,
aj keby nemal šancu na úspech.
Sneh prší nečuteľne, ako dážd'
lupienkov z višní, jabloní či hlohu,
keď sa chcú páčiť úrodnému Bohu
a spievajú mu pádom každý zvlášť.
Sen hranatý, sen taký okrúhly,
že nezraníš sa ani kolmým pádom,
sen, prichádza aj odchádza vždy zadom
a nádej šepká mŕtvym do truhly.
Sen ako spánok v čase pakostov.
Nepotrebuješ na to ani zástup svedkýň,
vo sne si ničím, preto budeš všetkým.
Milovať večnosť, stať sa večnosťou.*

SEN (58)

*Sen, to je ozaj všetko vo všetkom,
a ty len skúmaj, večne tráp sa, prečo
z tej úplnosti vnímaš iba niečo,
len takú smietku, vďaka prapredkom.*

*Praotec Adam, po ňom Abrahám
vysnívali si spiatky dávny Eden,
len jeden Raj, kde Boh je tiež len jeden -
a na tom sne aj ja sa namáham.*

*Aj keď ho toľkí vôbec nevidia
a nepočujú, vlastne takmer všetci
zajatci samých nevyhnutných vecí -
vraj zbytočné sú žalmy Dávida, -*

*lisujem z duše ako z olivy
žalm k žalmu, pokojne mi prší
do lampy olej v milujúcej duši,
daždívý deň je k jasú dráždivý.*

SEN (59)

*Keď prší, práve z nebies padá roj
meteoritov, vzdialený dážď kvapiék
padá mi rovno do srdca - aj napriek
holému faktu, že naň nesiahnem, je môj.*

*Tak je to so snom. Ako? Napríklad
celého si ťa vyplní, až pľúca
nadúvajú sa k nebesám a dmú sa,
no milosti sa nespíšeš dotýkať.*

*Iba čo vôbec nevladníš, to máš
hlbšie než pečať vypálenú v srdci,
len čo sen môže, to aj ozaj musí
a nebude mu vôbec na príťaž.*

*Pred tisíckami rokov, pred rokom,
o rok a isto o tisíce rokov
zbavený pút a reťazí, a okov,
bol som mu, som i budem otrokom.*

SEN (60)

*A padá, padá na ľudí ten dažď
svetla a chvenia, na pôdu aj do skál,
a darmo by som skalu hoci bozkal,
ľahostajná je skale moja zášť,
práve tak neha. Plodonosná prst'
poddá sa dažďu nahých snových semien.
Ó, sen, len na úrodnú zem ma premeň,
mocný strom spevu nech mi rastie z úst.*

*Zaboril si mi ruky do hlíny,
nohami som už dávno celkom vrástol
do vlasti chleba, ktorý kladie na stôl
nebohá matka, ešte odním mi
ostatky strachu, nedovoľ sa báť
nežných hrán, lebo iba liečia...
Ó, sen, ty mäkké ostrie toho meča,
ktorým aj pýchu vo mne zotne kat.*

SEN (61)

*Ó, sen, ty vlasť i cesta mojich nôh,
i unavených z nepokojov bdenia,
i chvejúcich sa z hlbok prekvapenia,
spev, ktorý vytvára aj popiera svoj sloh.*

*Nijakých vlôh niet vo mne, iba ty
drevené ústa navštevuješ vlahou,
pán hniezdenia aj všetkých vtáčích ťahov,
semeno, klíček, lipa - roráty.*

*Keď duša smúti, telo nevládze,
večný sen zavše Adama tak trestá,
že slasť mu vracia do každého gesta,
akoby vlieval miazgu do mládze.*

*A aké je to veľkolepé niešť
nehybný pokoj v nepokojnej slasti,
na hrobe smútku rozkvitnúť a rásť ti
do temna v srdci ako svetlá päšť.*

SEN (62)

*Keď svetlo vrhá za tvár vecí tieň,
len podčiarkuje nádheru tých vecí,
aby tieň Adam počúval hlas: Kde si,
stratil si Raj a usúžiš sa preň!*

*A po tvári ti bude stekať pot
a ten pot veru nebude mať kvóty,
no každá kvapka potu z tejto psoty
so slzami sa stane trónom nôt.*

*A jedno je, či obraz, slovo, spev
z viniča tvojho vylisujem v preši,
len odpovedaj na otázku, kde si,
premieňaj víno na krv, v pieseň hnev.*

*Na krásu všetko vôkol premieňaj,
na tvary navždy strateného Raja,
čo ako tiene skryli sa a taja,
že do Raja vojsť značí sám byť Raj.*

SEN (64)

*A báseň, to je iba šatôčka
prekrásnej dámy, čo je taká snová,
že zjavuje sa znova, znova, znova,
či počká na mňa, či ma nepočká.*

*Zvysoka padá, zhora, odniekiaľ
z ďalekých modrých, nadoblačných výšin,
keď ku smädu sa celý celkom stíšim,
radostný, hoci by som nariekal.*

*A padá, padá zhora, z kupoly
kostolnej mojej nepokrytej lebky
a šepká mi, a na márnivé štiepky
bolesť mi kála, nič už nebolí.*

*A prichádza to ako kométa,
bez ohlásenia, neurčito, chvatne
na klenbu z kostí, na lebečnom plátne
verše mi ako fresky premieta.*

SEN (65)

*To je tá chvíľa, keď si kohúty
roztrhnú hrud' a zobudia sa vtáky
v kamenných srdciach oživenej vd'aky,
zastaviš sa a zamrieš pohnutý.
Pohnutie, prvý pohyb sna, ten krok
k ošialu, ktorý strháva a hnetie
extázu, údiv, hlinu, bronz a smetie,
bridké a nízke ženie vozvysok.
Aj mňa tak pasie, v slede božích dní
po stráni chodím na retiazke krásy,
a môžu si byť hoci kruté časy,
páčim sa mu aj taký ohyzdný.
A hoci by som bol len jeho terč
a básne vo mne kreslí ako kruhy tela,
kam so smiechom mi šípmi smútku strieľa,
buď pochválený sen a jeho reč.*

SEN (68)

*Sen sa mi zavše v tieni ukryje,
uloží husle do mňa, do futrála,
akoby ma už hudba prekutrala,
úplne stíchnu vo mne árie.
Nesmiernosť vracia krásu do bodu,
nesmiernosť, čo sa pomestí aj v ničom,
a vyšľahá ma smútkom, dlhým bičom,
kým na polia mi vráti úrodu.
No aké je to potom vznešené,
keď spiaca zem zas vydá z pôdy zeleň,
vybuchne z prsti klas či strom, a nielen,
a príbehy zas šepcú korene.
Sen úrodný je ako čiernozem,
vyrastie v ňom aj pohodené zrno,
preto nech sna je vo mne stále plno,
nijako bez sna žiť viac nemôžem.*

SEN (69)

*Nuž stále túžim. Ale sen je - kde?
Za akým jasom ukrýva sa v tieni
pred ľudským smädom, na čo sa to mení,
keď odpočíva tak, že vo sne bdie?*

*Sen prúdi ako piesok, ako rod
od prameňov až k oceánskym ústiam,
aby sa vrátil do studničiek, k ústam
nehodným píjať túžbu z jeho vôd.*

*Zázrakom sen si na mňa spomenie,
ústi mi v žilách, aby opäť do žíl
preliat svoj smäd a so mnou znova ožil
praveký údiv v každom písmene.*

*Sen, to je rieka, ktorá mení púšť,
do piesku kresliac svoje vlastné vrásky,
svoju tvár, žily v obličaji lásky,
na pulze krásy rozochvený prst.*

SEN (70)

(Jožkovi Morjakovi)

*Sen núka žreb, sen ponúka ti lós,
ty smieš len ťahať, neurčuješ údel,
vytrysknúť z hrdla ako vtáčí krdeľ.
Ó, balvan srdca! Tlač ho, Sifyfos!*

*Váľaj to živé srdce do vrchu,
kde ti ho tvoja vlastná pýcha zruca,
tlač nekonečnú vášeň svojho srdca,
nič pritom nedaj na zlú predtuchu.*

*Po šikmej ploche tlač ho každý deň
sám proti sebe, neustále, hoci
od úsvitu až do samučkej noci,
a do rána, a vždy, a bezo zmien.*

*A tlač ho sám, a tlač ho za ľudí,
za všetky mŕtve, skamenené srdcia,
a poť sa, krvácaj, a vypluj plúca,
pokým sa aspoň jedno zobudí.*

SEN (71)

*Sen chodí, hľadá, krúži dokola
po všetky časy všetkých ľudských Gomôr,
do komôr srdca nazerá, z tých komôr
kričí, až niekoho si povolá.*

*A koho si sen potom vyvolí,
v dejinách, v krúžení ich špirál
nedá mu žezlo, aby iných týral,
no aby slúžil, Bohu po vôli.*

*Nie, vyvolenosť neoživí Golema,
do čela vkladajúc mu lživé heslá,
vyvolenosť je na to, aby niesla
kríž sveta, kým ju nesú kolená.*

*Vyvolenosť smie stiahnuť cez hlavu
košeľu vlastnej nahoty a z kože
vyzliecť sa celá, iba toľko môže,
a taká nahá trhať prhlavu.*

SEN (72)

*Sústavný sen je твоjím poslaním,
keď ľudskosť je len kúsok kosti pre psa,
keď nad vieru sa vyvyšuje skepsa,
keď láska je len zneužívaním.*

*Si kňazom krásy, preto krásu káž,
keď mlčia o nej preláti a kňazi,
o takej kráse, čo až v kostiach mrazí,
káž počujúcim a drž pri nej stráž.*

*Sen pozval vznešených, no neprišli,
žobráka teda posadil si za stôl
a hoci kráľ, sám ako žobrák rástol,
a láskou je, a tú má na mysli.*

*Sníva si svet, i rastliny, i mňa,
čo naslepo tak pošliapem tú krásu.
Ach, keby som bol aspoň echo hlasu,
ozvena v studni, čo sa dotkla dna.*

SEN (72)

*Na brehu sedí, mlčí, hladine
načúva, rieke, topoľom a kriačiu,
a dojíma sa, dojíma sa k plaču
tokom, čo plynie a sa neminie.*

*Sen, ucho veľké ako nebesá,
sám stvoril všetko, o čo teraz žobre,
spokojný, že snád' vysníval to dobre,
odpočíva tak, že spieva, chveje sa.
A chvie sa tak, že všetko s ním sa chvie
a v harmónii týchto snových chvení
navěky trvá, sústavne sa mení,
jediné telo, hoci srdcia dve.*

*Tak vysníval si Adama i trest
za neposlušnosť, do najmenších pórov
vdýchol mu ako jedinému z tvorov
slobodu, ktorá k nebu zdvihla päť.*

SEN (73)

*Sen spieva bytím, sen je čin,
sústredený a neprestajný k tomu,
spieva, či má, či nemá komu,
činí, či má, či nemá s kým.*

*Sen musí spievať, ved' on sám je spev
nad ničím, ktoré nespieva, nuž nie je,
sen - od počiatku ukončené deje,
sen kolujúci vnútri snových ciev.*

*Sen - večný, nekonečný bod,
i vy, i ja v tej nedozernej bodke,
búrlivé živly, vášnivé a krotké,
čo si sen sníva o smrť, o život.*

*Sen vymýšľa si zlaté kopuly,
v škrupinke žltok, v žltku drieme sliepka,
do vlastných dlaní nádheru si šepká,
do dlaní, do ktorých mu napľuli.*

SEN (74)

*Smrť sa len smrťou napraví,
ak za smrteľné zomrie večné,
iba tak márnosť prečnie
ponad zmar, niet tam úľavy.*

*Sen nie je žiadny pecivál,
sen namáha sa do krajnosti,
až počuť, ako praštia snové kosti,
sen umrie za sen, tak to vysníval.*

*Sen za sen trpí, za sen umiera,
a preto snívať vôbec nie je márne,
snívať je viac než zájsť si do lekárne
po prášky, keď nás bolí nevier.*

*Sen chodí po sny k prapredkom,
sen zo smrti nás neúnavne lieči,
no úspešný je? Že či! Že či! Že či!
Sen, oslávené všetko vo všetkom.*

SEN (75)

*Raz, až sen v mojom srdci dotlačie
ako hráč na činely, na timpane,
nič nepovie, len vďaka, pane,
dokorán roztvorené náručie.*

*Sen objíme ma pred či po splne,
na sluchy priloží mi háňku,
a možno ešte skríknem v spánku
báseň, to ticho večné, úplné.*

*Každučký atóm na mne vymenia,
to ustaté už nepohne sa z miesta,
tá márnosť a jej mánotratné gestá,
nebude prachu, zhonu, ani hmýrenia.*

*Budem však živý ja a vo sne sen,
a otvorí mi úzke vrátka Raja
Boh Otec, Syn a Duch, tí traja
a premenia ma vo sne na báseň.*

Ak v cykle SEN spomínam trs trávy, tak myslím na ten jeden jediný trs, ktorý ma držal vo Veľkom sokole 300 m nad dnom kaňona, keď sa mi ako chlapcovi pošmykla noha a prsty sa vo vzduchu chytili trávy vyrastajúcej z vápencovej skaly. Verte-neverte, na tom trse som visel bez pocitu tiaže a trs ma udržal, a mne sa podarilo vyštverat' sa proti sile gravitácie nahor. Bol to jeden z veľkých schodov, ktoré ma priviedli nie k Bohu knižnému, ale k Bohu života.*

Teodor Križka

**/SEN (47) poz. ek/*

Foto: Teodor Križka

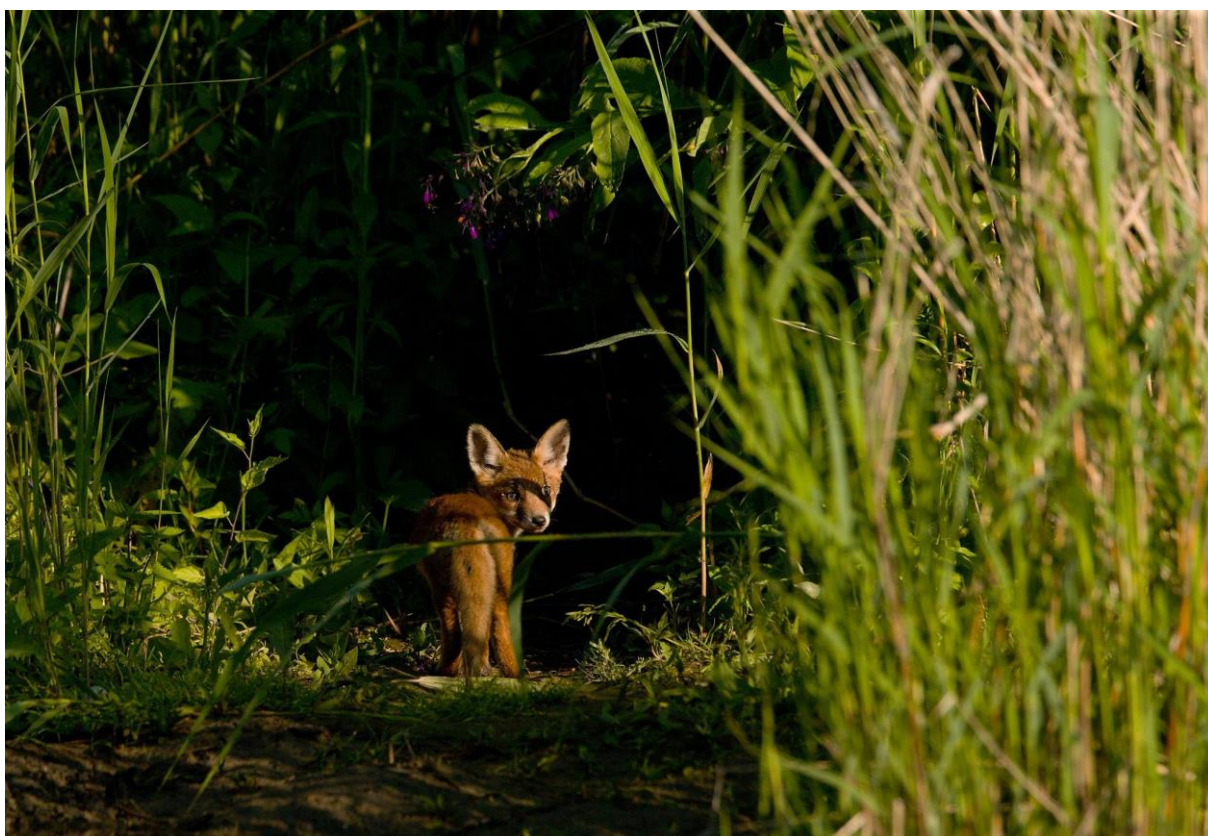
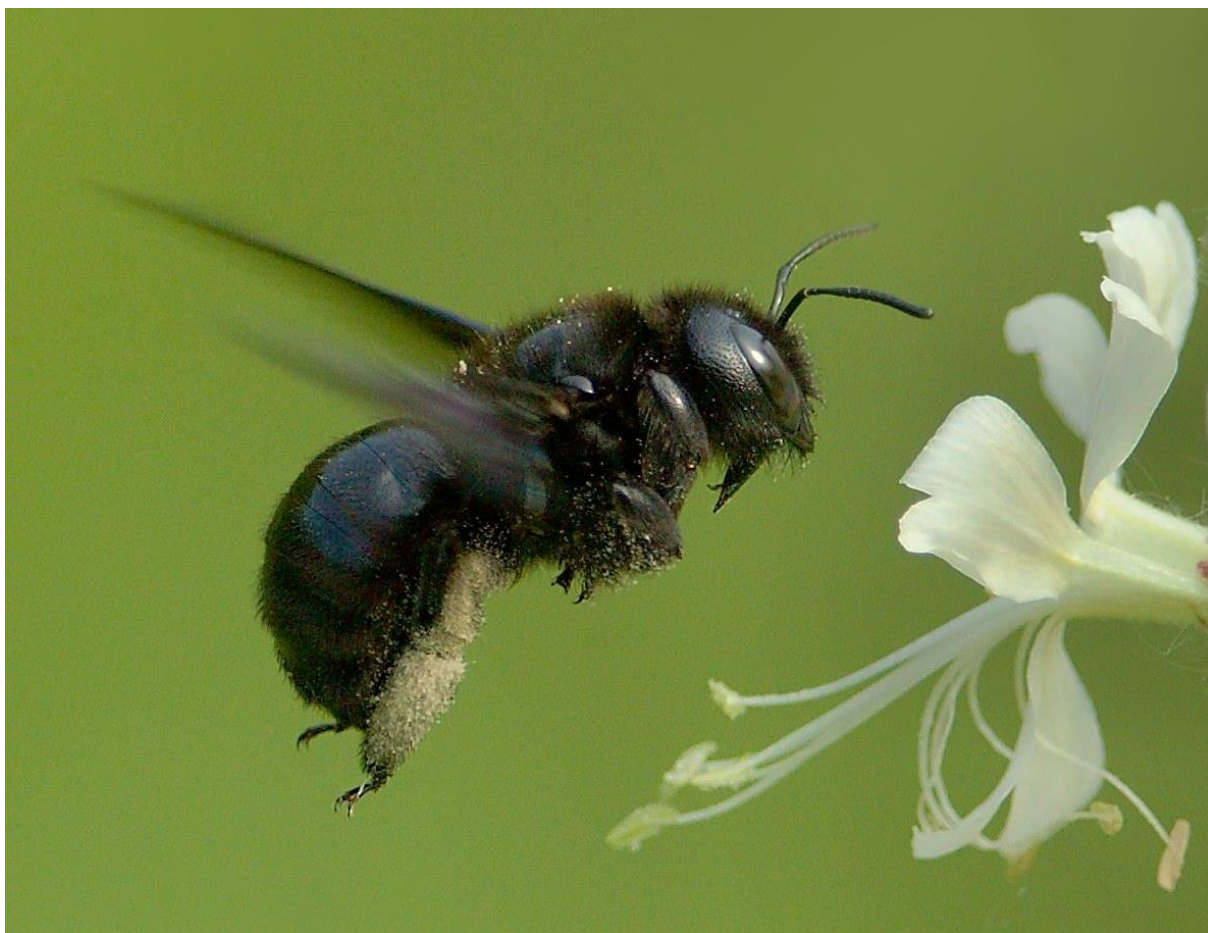

Foto: Teodor Križka

<https://www.facebook.com/teodor.krizka?fref=ts>